

A BELVÁROS KILENCVEN ÉV ELŐTT

Írta: Dr. TÓTH LÁSZLÓ

Aki ma az ünnepi forgalomban végigmegy a nyüzsgő Váci-utcán a fényes és gazdag kirakatok között, szinte el sem tudja képzelni, hogy mindez a pompa, ragyogás, ezek az üzletházak és bérpaloták *úgyiszlóván ötven-hatvan esztendő alkotásai.* Aki még emlékezik a régi Városház-térre s a régi városháza magas tornyára, kilencablakos két emeletsorára, a lapos tető kőrácán a nyolc szoborra, előtte a nagy platófákra, a kegyesrendiek régi, nagy sárga épületére, annak még van valami fogalma a régi Pestről, amely lassan végképpen eltűnik, mintha sohasem lett volna. A *főplébániatemplom* és a *Kriszt-ház* maradtak meg mindössze ebből a régi világból, amelynek emlékét, a *Mosonyi-palotát* a Váci-utca sarkán most fogják lebontani, hogy helyet adjon egy *kilencemeletes felhőkarcolónak.*

Bizony *ezelőtt kilencven évvel* másképp nézett ki a Váci-utca, amely különben akkor még csak azt a részt jelentette, amely ma a Párisi-utcától a Vörösmarty-térig terjed. És ezen a vonalon akkoriban *mindössze tíz olyan ház volt, amelyet a hatóság számmal jelölt meg s amelyet fölvettek Pest szabad királyi város házjegyzékébe.*

Mekkora is volt akkor ez a város? Erre a kérdésre így felel a házjegyzék, amely *Magyar Mihály* név alatt az *Ivanics-féle* könyvkereskedés kiadásában jelent meg A. D. 1848.

»Pest városának összes házzsámja 5105, melyek közül 186 jelenleg csak közbetudott és tervezett. Ezek közül öszlik

I. Belvárosra	681 szám
II. Lipót külvárosra	481 „
III. Teréz külvárosra	1523 „
IV. József külvárosra	1590 „
V. Ferenc külvárosra	890 „

Az 5105 házban lakik kb. 120.000 lélek, melyek között 10.000 katonaság, 2000 tanuló ifjúság s 1200 betegek,

vakok és foglyok vannak. Ez utóbbiak az évi összeírásból ki szoktak maradni.»

A házjegyzék számolása a *Városház-téren* kezdődik, ahol mindössze két házzsám van: az 1-es: a Városháza és a 2-es: a kegyes szerzet kolostora.

Utána *Kötő-utca* következik nyolc házzsámmal. Itt van a 3. sz. a. a *nemzeti iskola*, a többi háztulajdonos pedig rendben: *Staffenberger János*, *Grossinger Gottlieb*, *Horváth József*, *Vurm József* és *Grabovszky Athanáz.*

A számozás ezután újra visszatér a *Városház-térre*: 9., 10., 11. szám alatt *Müller Károly*, *Staffenberger István* és *Almásy János* háztulajdonosokat sorolja fel.

A Váci-utca ezután következik és pedig két részben: 12-től 17-ig és 33-tól 37-es házzsámok felsorolásával. Ezek a házak *Sartory János György*, *Voit Vencel*, *Raics Sámuel*, *Kappel Frigyes*, *Kassalik Ferenc*, *Ebner Nep. Fidél*, továbbá *Pisztory Jakab*, a *Sötér-örökösök*, gróf *Nákó Sándor* és *Jüttner Károly.*

A házjegyzékbe közbe van iktatva a *Régiposta-utca 18-tól 32-es házzsámig.* Itt van az ipartanodai igazgatóság, a görög egyházudvar (24. szám alatt) s a híres patricius családok közül a *Steinbach*, *Giergl*, *Boráros*, *Lepora*, *Neumayer*, *Posch*, *Unger*, *Oberhauszer*, *Schöneigner*, *Veinszeitz*, *Karczag*, *Birly* családok neveivel, itt van háza *Petrovics Haggin Stóánnak* is. Azután jön a *Kishíd-utca* 38-tól 43-ig és a *Nagyhíd-utca* (44, 46). Itt báró *Sina György*, *Joanovics István Lázár* és *Kaplórai Wódiáner Móric* nevével találkozunk.

A 47-es számtól a 84-esig tart a a Duna-sor. Itt van a királyi szépítő bizottság háza, mellette a belvárosi paplak (52), egyben a *Plébánia-utca* 115-ös háza is. A Duna-soron *Kassalik Ferenc* neve mellett a *Nemeshegyi*, *Szita*, *Grandauer*, *Geyer*, *Resch*, *Friedrik*, *Stocz*, *Kropf*, *Oberfrank*, *Winkler*, *Gillming*, *Muzsik*, *Dienes*, *Gäbler*, *Schäudek*, *Schröder*, *Klauser*, *Pertinger*, *Gratz*,

Hollovich, *Redlich*, *Kleiner*, *Forstinger*, *Grossinger*, *Schlechta*, *Jordán*, *Frölich*, *Majtényi* és *Helfmann* családok sarjai a háztulajdonosok.

Hosszú utca a *Molnár-utca* is, a 85-től 112-es számig. Itt részben *ugyanazok a tulajdonosok*, mint a Duna-soron, mert a házak és telkek egy része az alsó dunai részen a Duna-sorról átnyúlnak a Molnár-utcaiba, ahol azonban külön házak is vannak, például a *Blazsovich*, *Koszmánovich*, *Koller*, *Wimmer*, *Seidl*, *Egri* családok házai. A Plébánia-utcaiban van a főtemplom, amelynek azonban nincs házzsámja, a magyar oskolához és *Popp Jánosé*, a 113-as. A számozás azután megint visszatér a Városház-térre, ahol 116-os és 117-es számú házak *Thurn Károlyé*, a 118-tól 122-ig pedig a *Csáky*, *Molnár*, *Koller*, *Hochecker* és *Kársz* házak állanak.

A Duna-utca megint két részben van felsorolva, 123-tól 132-ig és 136-tól 137-ig, mint ahogy a *Molnár-utca* is visszatér a számozás, még pedig háromszor is. A Duna-utcaiban a *Damianovics*, *Lokatelli*, *Rupp*, *Müller*, *Laczkovics* és *Bayer* családok házai állanak. A Molnár-utcaiban pedig folytatólag *Németh Endre* úr elemi oskolája, *Quickl József* házában a 147. szám alatt, aztán *Tunner Márton*, *Waldhauszer György*, *Martinelli Antal* és a *Jerney*, *Schmartz*, *Ehn*, *Mirth*, *Erhard*, *Mursik*, *Fanda* és *Hauer* családok házai. Tovább pedig a *Hill*, *Forstinger*, *Karsányi*, *Frank* és *Birly* házak.

A *Borz-utca*nak csak két házzsámja van: *Neszner János* és *Kaész Mihály* a tulajdonos. A *Kalap-utca*iban nyolc ház van, köztük a *Berger*, *Szmolka*, *Novákovics*, *Neszner*, *König* családok házai.

Két háza van a *Tél-utca*nak, négy a *Sóház-utca*nak, ahol 171/A szám alatt van a magyar királyi sóház. A mai *Váci-utca* másik része akkor *Lipót-utca* volt, itt álltak a 173-tól 205-ig számozott házak. A 195-ös az »*Angol hölgyek zárdája*«. Itt a *Dollinger*, *Keresztury*, *Koztics*, *Wagner*, *Csorba*, *Rottenbiller*, *Tritonovics*, *Dumtsa*, *Tölgyesy*, *Szilassy*, *Pistori*, *Kern*, *Aszmann*, *Holzapfel*, *Schmidt*, *Várady*, *Pappaffy*, *Figalla*, *Baldzsovich* családok nevei szerepelnek. A *Kalap-utca* rövid megszakításával (20-tól 212-ig), ahol *Kolarics*, *Feszli*, *Fáy*, *Fleischer*, *Kövesdy*, *Bujanovics* házak állnak. Megint a Lipót-utcaiba, majd a Borz-utcaiba, majd a Lipót-utcaiba kanyarodik a számozás. A Lipót-utca ezen részében áll a *Gorove*, majd a *Mayerfy*, *Gyurkovics*, *Hrabovszky*, *Kolb*, *Monast rly*, *Stenkovics*, *Adrián* családok háza, továbbá a ráé paplak, a ráé iskola és szabad királyi Pest városnak egy háza. Közben a